

Срећа у граду је могућа

Мене је Беч изванредно прихватио. Моји пројекти, цртежи, документа и фотографије споменика су пребачени из Београда и све што би требало да се стави на увид будућности остаће овде

ИДА ЛАБУДОВИЋ

Бечки десети округ, улица Давид. На једном углу улице се налази грил-ресторан „Балкан-експрес“. Отварају се врата, из локала се шири мирис прженог мяса и звуци турбо-фолка. Преко пута је зграда са фасадом браон боје, социјалистичка новоградња. Улица је прометна и бучна, води ка појасу који се граничи са периферним окрузима града. На интерфону, поред неколико имена српског порекла, стоји и презиме Богдановић. У стану број 7, једном у низу идентичних, живи брачни пар Богдановић, Богдан и Ксенија.

Дом госпође Ксеније и господина Богдана Богдановића, иако у Бечу, на мене је оставио утисак типичног београдског стана у коме се препознаје живот архитекте: простране површине за пројектовање, стручна библиотека, пробрани комади из природе.

Последњи пут кад смо се срели, пре две године, дочекао ме је у дневној соби са свиленом, јаркоцрвеном марамом око врата, уз објашњење да је она симбол гусара. Овога пута седео је у фотелји држећи у руци онај исти штап због кога ми је изгледао познато, као калемегдански шетач са nonchalantним духом карактеристичним за наше грађанско васпитање.

Зашто је штап део ваше личности?

Носио сам штап и онда када ми није био потребан и још као млад човек сам се са њим појављивао. Завршетак рата сам дочекао у нишкој болници, јер сам био тешко рањен и тада сам штап истински носио, а затим сам га заволео. Штап је старомодни атрибут генерације мога оца, за младе атрибут озбиљности и већег животног искуства. И мој је отац носио штап, иако му није био потребан. Тај сам штап повремено носио, појављивао се са њим да ме људи запамте и да виде да афектирам, да би после, једног дана када ми стварно буде био потребан, мислили да га и даље из истог разлога носим. Е, сада је дошло то време.

Како сте емотивно доживели живот у егзилу и каква је то била промена за вас?

Доживео сам га као спасење из пакла јер је нама у Београду био живот у опасности. Супруга и ја смо били изложени Милошевићевим и националистичким агресијама и претњама. Одлазак из земље смо доживели као пут у слободу, али све има своје добре и лоше последице. Овде сам почео да увиђам да сам стар. Некада би ме то бекство радовало, био сам млад надреалиста, а надреалисти су волели необичне животне ситуације.

Како сте онда размишљали о Београду?

Београд је утонуо као у неку регресију. Овде је било јако динамично, Беч је жив град и интересантан. Беч сам познавао, боравио сам у њему у разним животним периодима, његов стил, хумор и шарм су опчињавајући. Писао сам и овде објавио неколико књига. Мило Дор ми је превео прву књигу „Уклети

МИТСКИ ШЕТАЧ

На позив писца Мила Дора, школског друга из Друге мушке гимназије, стигли су децембра 1993. године у Беч. Некадашњи „митски шетач“, како је Богдановић себе називао због честих шетњи по Београду и Бечу, тешко се креће и ретко излази. У његовим сећањима и даље су живе приче предатног Београда, руске емиграције, јеврејског архитекте Баумгартена и његових есеја. Ти некадашњи сусрети дефинисали су Богдановићеву интелектуалну будућност и од њега направили надреалисту. Педесетих година прошлог века је на једном конкурс доbio да гради споменик палим борцима на Јеврејском гробљу, то је одредило његову даљу професију. На Архитектонском факултету у Београду Богдановић је предавао тридесет и пет година и у селу Мали Поповић основао слободну школу. Два мандата је провео као градоначелник Београда. Од тог времена био је у честом сукобу са режимом, који га је на крају натерао на изгнанство. За осамдесети рођендан Богдановић је одликован од стране аустријског председника Орденом части I реда за науку и уметност, примио је и Златни орден части за заслуге Бечу. Прошлог пролећа Беч му је поконио ретроспективну изложбу.

неимар“, друга је „О срећи у градовима“. Поред тога штампани су „Град и смрт“, „Архитектура сећања“, „Град и будућност“ и серија мањих књига. Трећа и последња књига из моје трилогије је „Зелена кутија“. Она је била у Београду као поштанско сандуче. У њу сам стављао белешке за које сам мислио да их никада више нећу прочитати. Пред бекство сам је отворио и све што је у њој било поса-кривао сам по разним ћошковима у кући. Нисам желео да неко у мом одсуству нађе оно што сам писао. Супруга је почела да скупља остатке из те зелене кутије и да их пребацује у Беч. Од њих је настала књига.

Да ли је прошла огорченост што сте морали да побегнете из земље?

Ја сам огорчен када је глупост у питању, а крупне глупости не треба праштати. Пратио нас је осећај туге јер смо Београд оставили у јадном стању. За мене је био приличан шок да после осам година дођем на станицу. Ноћу ми је станични трг у Београду изгледао као нека оријентална чаршија: дрвене кућице, киосци, осветљени на разне начине. Град је био запуштен, али нешто је било и јако лепо. Развиле су се шуме на речним обалама и на читавом простору Новог Београда и то је диван допринос граду. Некада је на том месту била пустиња, лети песак, а зими вода. Када сам дошао у Београд, те 2002. године, ишао сам пешке Улицом краља Александра до Ђерма и враћао се. Био сам још увек у форми. Тада сам био и у посети супрузи Ивана Стамболића. Сећам се да смо пролазили кроз дневну собу да бисмо изашли на терасу, било је лето - Видовдан. И тада сам видео како Слободана Милошевића воде на авион у Хаг. То сам доживео као поздрав. Злочинац је добио оно што је хтео. Био је мрачна личност, тешка за анализе и објашњења...

Која су то лепа сећања у вама везана за Београд?

Моје цело детињство. Када говорим о мом откривању Београда, најфантастичније су ми успомене из раног детињства, када

БРАНКО БЕЛИЋ

ИВАН СТАМБОЛИЋ МЕ НАТЕРАО ДА БУДЕМ ГРАДОНАЧЕЛНИК БЕОГРАДА: БОГДАН БОГДАНОВИЋ

сам почео да схватам да је Београд на неким великим водама. Да се те воде мењају и иду у различитим правцима. Преласцима преко Саве у Земун упознао сам неке друге људе и језике и то је за мене било врло занимљиво. Велико је ослобођење за мене било када сам схватио да могу да живим и без Београда. У Европи је архитектонска струка била веома тражена, могао сам небројено пута да одем, али сам мислио да од Београда не могу да се одвојим. Београд је, међутим, постао мрачан, без неке темељне филозофије. Данас он има једну велику аномалију јер је мононационалан град, а има становника нешто мање него Беч. У данашње време, моноетнички град од два милиона становника је монструм. У Бечу има, кажу, преко сто хиљада Срба, нека има и пола од тог броја, па замислите и пола од те половине Аустријанаца у Београду. Неки од мојих београдских пријатеља се ужасну када

им то предочим, а велики градови су свуда у свету вишеетнички, вишеконфесионални и то је судбина ове цивилизације.

Током каријере дали сте пуно од себе, имали сте идеје које сте успели да реализуете, увели сте урбанологију као предмет на факултету. Да ли вам је то пружало осећај задовољства?

Времена су била очајна после рата. Архитектура је била тужна, није било пара нити технике. Споменике нисам мислио да ћу икада правити, али су ми они били једина веза са надреалистичким кумулусом идеја. Све је почело са спомеником на Јеврејском гробљу. Тада сам схватио да се мени отвара нешто до тада апсолутно невиђено. Ми смо у Београду доста знали о Јеврејима, почевши од другова Јевреја који су били са мном у разреду. То је био пут на коме сам ушао у јеврејску метафизику и та моја јеврејска компонента ми је и данас велика узданица. Што се урбанизма

тиче, то је практична дисциплина, поред тога он је компромитован с обзиром на то да се ради о новцу, локацијама и баснословним финансијским играма. Урбанологија је већ један спекулативни појам, то је наука и филозофија града коју сам предавао студентима.

Како је време за вас било када сте постали градоначелник Београда?

То је за мене већ била завршница. До тога уопште не би дошло да ме Стамболић није натерао, он је хтео да има некога ко не припада комунистичком естаблишменту и некога коме може да верује. Али већ онда је све то био мафијаш до мафијаша. Тада су политику свели на гашење електрике и то је било потпуно изван моје моћи. Све што се касније догодило, укључујући и Стамболића, мрачне су балканске приче.

Какав је значај за вас имала изложба „Уклети неимар“ у бечком „Центру за архитектуру“.

Мене је Беч изванредно прихватио. Моји пројекти, цртежи, документа и фотографије споменика су пребачени из Београда и све што би требало да се стави на увид будућности остаће овде.

Када бисте нешто могли да промените у животу, да ли бисте то и урадили и шта би то било?

Ја знам да то не бих могао. Ишло је како је морало да иде, а ја сам у датим условима ипак успевао да градим, да пишем и објављујем. Био сам превасходно интелектуалац и то је обележило мој живот. То значи да сам био обавезан да мислим, да полажем себи рачуне и то је изнад свега значило да морам непрестано да читам.

Живели сте у једној лепој грађанској кући у Београду са колекцијом пробраних ствари. Како сте се навикли на бечки стан?

Већ сам био у годинама и своје сам идеје о томе како треба живети реализовао, тако да ми је било потпуно свеједно и нисам се трудио да овај стан преуредим према себи. Ово што виси на зиду је једна серија београдских цртежа. Тај фантастичан свет чудних фигура, то је мој амбијент и то сам ја.

У Бечу сте за протеклих седамнаест година објавили шест књига. Једна међу њима је о срећи у граду. Да ли је вама град донео срећу?

Неко ко се бави теоријом и будућношћу града мора да рачуна и са тим фактором - срећа у граду. Ја сам врло срећан, јер сам овде успео да истерам своје: мој егосцентрични инат, који ми је помагао да се одржим. ■